

man kan gribe ind i, og hvor man paa forskellig Maade kan raade Bod paa de Ulemper, som ere til Stede, uden at man behøver at gribe for stærkt ind i den personlige Frihed og derved maaske krænke Familielivets Forhold paa en Maade, som er skadelig og ikke fører til det tilsigtede Maal.

Min Hovedbetragtning er altsaa, at naar Forholdene have udviklet sig, som sket er, i en Række Aar, skal man ikke blive træt, men blive ved at arbejde i det Spor, man er i, og blive ved at nære Haab om, at Arbejdet stadig vil have større og større Virkninger. Det er væsentlig en missionerende Virksomhed, der er øvet paa dette Omraade i vort Folk, og uagtet man ser Frugten deraf, er det, ligesom man nu er bleven træt. Man er bleven utaalmodig og synes ikke, at Udviklingen gaar hurtigt nok, og man griber da til ekstraordinære Foranstaltninger, for at der kan komme mere Fart i Bedringen. Men at dette kan lykkes ad denne Vej, nærer jeg stærk Tvivl om, og netop af den Grund, og fordi jeg frygter for, at det Arbejde, som er gjort, vil blive forstyrret, kan jeg ikke gaa ind paa en Ordning af dette Forhold som den her foreslaaede. Jeg ønsker, at man skal se Tiden an.

Det, man her særlig har lagt overordentlig stor Vægt paa, er Oprettelsen af Helbredelsesanstalter. Men vi have jo Helbredelsesanstalter, hvortil der af Staten som ogsaa af private ydes Bidrag, for at Folk, som selv have faaet Øjet opladt for, at de trænge til Hjælp og Bistand for at komme ud over den ulykkelige Tilstand, hvori de befinde sig, kunne faa den fornødne Støtte. Der er den store Fordel ved disse Anstalter, at ingen kommer ind i dem, uden at han frivillig gaar derind, og netop derved, at de frivillig melde sig, at de selv have en Følelse af, at de trænge til Hjælp, ere Betingelserne bedre for, at der kan ske noget frugtbart i dette Arbejde, end naar de skulle tvinges ind. Tvang kan undertiden være nødvendig, det erkender jeg, og jeg erkender ogsaa, at Forholdene paa dette Omraade kunne udvikle sig saaledes, at man bliver nødt til at bruge Tvang. Men Tvang paa dette Omraade, og for øvrigt overalt, skal være det sidste Middel, man skal anvende for at opnaa et godt Resultat, og jeg frygter meget for, at de Resultater, man vil opnaa ved at tvinge Folk ind i Helbredelsesanstalter, ville blive meget tarvelige. Netop fordi det er saadan, kan jeg ikke andet end være min Overbevisning tro til Trods

for, at jeg staar saa ene og kun har meget ringe Haab om at finde Tilslutning. Jeg har alligevel nogen Erfaring liggende bag mig for, at det er meget frugtbare at lade Udviklingen foregaa i Frihed og ved at lempe sig frem til et Resultat end ved at tvinge sig frem. Det skal man kun gøre, naar Forholdene ere af den Beskaffenhed, at man ikke kan undlade det.

Den ærede Ordfører var meget kort i sit Foredrag, og jeg føler heller ingen Trang til at dvæle længe ved disse Forhold og skal særlig ikke komme ind paa Enkeltheder. Jeg har kun villet fremsætte min Betragtning, og navnlig vilde jeg tillade mig at henvise til den korte Betænkning, jeg i sin Tid i Forening med en daværende Kollega affattede, og som er tilgængelig for dem, som interessere sig for denne Sag, og som maatte ville skænke de faa Ord, som der ere anbragte, nogen Opmærksomhed. Der ville De finde min Betragtning paa i det hele af denne Sag.

Jeg havde tænkt, at min Betragtning vilde blive tagen til Følge. Jeg ved det ikke, men nogen stærk Sandsynlighed er der vel ikke for det. Man er næsten bange for at sætte sig imod Afholdsfolkens stærke Krav. Det er næsten, som om man blev tvungen til at lukke Munden og lade sig uden at mukke drive med til alle de Foranstaltninger, der i saa Henseende foretages. Jeg har f. Eks. hørt, at en Afholdsmand har sagt, at den Tid maa komme, da ingen kan blive Rigsdagsmand, medmindre han er Afholdsmand. Det er kraftige Forholdsregler, man er kommen ind paa, men det er ikke en Udvikling i Frihed. Det er Tvangsbestemmelser, Tvangsregler, der skulle gøres gældende for at faa Folk rigtig med. Da jeg nu alle mine Dage har været Frihedsmand og søgt at arbejde fremad i Frihed, kan man nok forstaa, at alle disse Tvangsbestemmelser, som vi i vore Dage faa paa mange Omraader, just ikke tiltale mig, tværtimod. Den Lovgivning, vi i de senere Aar ere komne ind paa, hvor Tankerne stadig dvæle ved Tvangsbestemmelser, saa paa et saa paa et andet Omraade, er noget, som, selv om man i adskillige Tilfælde føler sig forpligtet til at gaa med dertil, dog virker i Modstrid med de gamle Tanker, saa man bliver betænkelig og tænker som saa: Mon det ikke fører for vidt?

Jeg forudsætter, som jeg sagde, at jeg ene Mand ikke kan vende Vinden og faa Folk paa Rigsdagen til at følge mig i min Betragtning. Jeg kan i det mindste ikke nære noget stærkt Haab derom. Derfor